

Slovníček – výukové metody – význam (číselník IS STAG)

Termín	Význam
Přednáška založená na výkladu	Delší souvislý projev vyučující/ho na konkrétní odborné téma.
Přednáška s demonstrací	Delší souvislý projev vyučující/ho na konkrétní odborné téma opřený o názorné pomůcky: obrazy, modely, schémata apod.
Přednáška s analýzou videozáznamu	Delší souvislý projev vyučující/ho na konkrétní odborné téma opřený o rozbor videozáznamu.
Přednáška s diskusí	Delší souvislý projev vyučující/ho na konkrétní odborné téma systematicky opřený o dialog vyučující/ho se studenty nebo studentů mezi sebou a vyučující/m.
Přednáška s aktivizací studentů	Delší souvislý projev vyučující/ho na konkrétní odborné téma opřený o systematickou kognitivní aktivizaci studentů prostřednictvím řady úkolů.
Seminární výuka (diskusní metody)	Výuka/Učení skupiny studentů (zpravidla do 25–30 osob) založené na činnosti studentů k danému tématu.
Seminární výuka s analýzou videozáznamu	Výuka skupiny studentů (zpravidla do 25–30 osob) založená na vlastní činnosti studentů k danému tématu a opřená o rozbor videozáznamu.
Cvičení (praktické činnosti)	Výuka založená na praktické činnosti studentů a na zkušenostním učení s cílem získání dovedností. Dovednost je učením získaný předpoklad pro vykonávání určité činnosti nebo její části (tj. strategie určité činnosti). Dovednosti se dělí do typů, které se nezdá v praxi překrývají: • senzomotorické – plavání, kreslení; • intelektové – čtení, řešení laboratorních úloh, interpretace textu pro praktický účel (návod, instrukce) učební činnost; • sociální – spolupráce v kolektivu, asertivita, řešení konfliktů apod.
Laboratorní praktika	Výuka probíhající v laboratoři s odpovídajícími nástroji založená na praktické činnosti studentů a na zkušenostním učení s cílem získání dovedností. Jedná se o činnosti, které vyžadují specifické instrumentální vybavení a laboratorní prostředí a studenta vedou k usuzování, vyvozování a k praktickým aplikacím. Probíhají individuálně nebo ve skupinách. Mohou být komentovány vyučujícím (instruktáž).
Studijní praxe	Výuka probíhající prostřednictvím vlastní odborné činnosti studentů v místech jejich budoucího profesního uplatnění (nemocnice, škola, technický provoz ad.).
Klinická praxe pod dohledem	Výuka probíhající prostřednictvím vlastní odborné činnosti studentů s klienty (pacienty, žáky atd.) pod odborným dohledem v místech budoucího profesního uplatnění studentů (nemocnice, škola, technický provoz atd.).
Exkurze, soustředění, výuka v terénu	Výuka probíhá v autentickém prostředí, v němž studenti uplatňují své profesní dovednosti a znalosti.
Výuka podporovaná multimédií	Výuka se soustavným využitím multimédií.
E-learning	Výuka probíhá prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, speciálních programů a internetu.
Řešení problémů	Výuková strategie založená na řešení problémových úloh vyžadujících tvořivé řešení.
Situační učení (vč. micro-teachingu)	Výuka založená na uplatnění znalostí a dovedností při řešení modelové situace z praxe.
Analyticko-kritická práce s textem	Výuka založená na kritické analýze učebního textu.
Demonstrace dovedností	Předvádění vyžadovaných dovedností učitelem s cílem podporovat učení i prostřednictvím analýzy činnosti.
Projektová výuka	Výuka založená na dlouhodobém systematickém řešení komplexních otázek a úkolů, často v interdisciplinárních souvislostech a s úzkým vztahem k praxi.
Skupinová výuka	Výuka probíhající ve skupinové součinnosti tří a více studentů.
Kooperativní výuka	Výuka probíhající ve skupinové součinnosti tří a více studentů, na jejichž spolupráci, sdílení a vzájemné podpoře závisí úspěch skupiny i každého jednotlivce.
Skupinová konzultace	Porada studentů (nejméně dvou) s vyučující/m zpravidla během řešení dlouhodobého úkolu (semestrální nebo závěrečné práce).
Samostudium	Učební aktivita, při níž studenti získávají poznatky vlastním úsilím, relativně nezávisle na cizí pomoci a vnějším vedení, a to zejména řešením problémů.
Samostatná práce studentů	Učební aktivita ve výuce, při níž studenti/ky získávají poznatky vlastním úsilím, relativně nezávisle na cizí pomoci a vnějším vedení, a to zejména řešením problémů.
Prezentace práce studentů	Předvedení výsledků zadaného úkolu, zpravidla komplexního a dlouhodobého.

Individuální konzultace	Porada studenta/ky s vyučující/m zpravidla během řešení dlouhodobého úkolu (semestrální nebo závěrečné práce).
Diskuse	Věcný rozhovor studentů s vyučující/m a mezi sebou k určitému tématu založený na zdůvodněné argumentaci s uplatněním odpovídajících znalostí.
Seminární práce (badatelské metody)	Proces tvorby uceleného díla (textové, obrazové, technické ad.) na zadané téma, které od studenta vyžaduje uplatnit požadované znalosti a dovednosti a zpravidla je výstupem za určité období studia (semestr).
Inscenační metody, hraní rolí	Edukační metoda založená na sehrání určené role (v divadelním smyslu slova) v situacích, do nichž se dostává postava v této roli.

Slovníček – vyučovací/učební metody – upřesnění činností vyučující/ho – studenta/ky (číselník IS STAG)

Termín	Upřesnění – činnosti vyučující/ho	Upřesnění – činnosti studentů/ek
Přednáška založená na výkladu	Přednáška seznamuje s obsahem. Je vhodná pro objasnění teorie daného oboru, nutná je struktura, systemizace členění, shrnutí a závěr. Při práci s přednášeným textem se využívá vsuvek v podobě ilustrujících příkladů, historek, podnětů z praxe, anekdot. Otázky položené přednášejícím jsou spíše vnímány jako řečnické. Z technického hlediska bývá moderní přednáška doplněna prezentací, videosekvencemi nebo jiným vizualizačním materiálem. Nejvíce je však při přednášení kladen důraz na techniku řečového projevu (verbální i neverbální prvky) především proto, aby nepůsobilo monotónně. Nevýhodou je ignorování kognitivních i osobnostních zvláštností posluchačů. Při přednáškách se postupuje jednotným tempem, potřeby jednotlivců není možné dostatečně reflektovat. Kritici metody také poukazují na přeceňování verbálního projevu při osvojování nových vědomostí.	Studenti/ky provádějí náročné myšlenkové operace, zaznamenávají si poznámky z přednášky, tvoří myšlenkové mapy.
Přednáška s demonstrací	Základní vysvětlení je shodné jako u přednášky založené na výkladu. Součástí je: 1. Předvádění reálných předmětů, jevů, klinických případů. 2. Realistické zobrazování skutečných předmětů a jevů. 3. Záměrně pozměněné zobrazování předmětů a jevů. 4. Postihování reality prostřednictvím schémat, grafů, znaků, symbolů, abstraktních modelů apod.	Studenti/ky provádějí náročné myšlenkové operace, zaznamenávají si poznámky z přednášky, tvoří myšlenkové mapy.
Přednáška s analýzou videozáznamu	Základní vysvětlení je shodné jako u přednášky založené na výkladu. Videozáznam lze analyzovat na základě předem zadanych kritérií nebo prostřednictvím následně strukturované reflexe.	Studenti/ky provádějí náročné myšlenkové operace, zaznamenávají si poznámky z přednášky, tvoří myšlenkové mapy.
Přednáška s diskusí	Základní vysvětlení je shodné jako u přednášky založené na výkladu. Vedení rozhovoru předpokládá jasnost postupu, logickou návaznost a přesnou formulaci otázek. Položené otázky nemají charakter řečnických otázek, z pléna je očekávána odpověď. Důležitá je práce s chybou. Přednášející by měl z odpovědi vybrat tu část, která je správná, a opravit miskoncept/y. Tuto opravu mohou provést i další účastníci přednášky v sociální interakci. Je možné záměrně nastolovat sporné a diskutabilní závěry. Smyslem sokratovského rozhovoru není jenom dospět k různým alternativám při řešení úkolů, ale také podporovat myšlení studentů a jejich schopnost argumentovat.	Studenti/ky na základě předchozích znalostí získávají nové poznatky v souvislostech (ve struktuře). Heuristický rozhovor klade větší důraz na samostatnost studenta. Otázky jsou mentálně náročnější. Studenti/ky srovnávají informace, vysvětlují příčiny jevu, posuzují příčinu, následek, přínos, nevýhodu, provádějí hodnocení apod.
Přednáška s aktivizací studentů	Cílem je nejen potlačit nevýhodu popsanou u přednášky založené na výkladu – ignorování kognitivních i osobnostních zvláštností studentů – a studenty kognitivně aktivizovat. Cílem je rovněž provést diagnostiku, zpětnou vazbu zvládnutí obsahu. Přednášejícímu umožňuje diagnostiku a práci s případnými miskoncepty studentů na další přednášce/semináři.	Studenti/ky plní úkoly zadané na přednášce.
Seminární výuka (diskusní metody)	Společné řešení problémů různé alternativy řešení úkolů, podpora myšlení a schopnosti argumentovat, na základě předchozích znalostí dochází k získávání nových souvislostí, důraz na samostatnost studenta.	Studenti/ky srovnávají informace, vysvětlují příčiny jevu, posuzují příčinu, následek, přínos, nevýhodu, provádějí hodnocení apod. Studenti/ky vypracovávají úkoly, ve kterých dominuje jejich vlastní kognitivní aktivita.

Seminární výuka s analýzou videozáznamu	Videozáznam slouží jako východisko pro pozorování, analýzu a řešení problémů z praxe. Vyučující připravuje úkoly pro studenty tak, aby dominovala jejich vlastní kognitivní aktivita.	Studenti/ky vypracovávají úkoly, ve kterých dominuje jejich vlastní kognitivní aktivita. Studenti/ky srovnávají informace, vysvětlují příčiny jevu, posuzují příčinu, následek, přínos, nevýhodu, provádějí hodnocení apod.
Cvičení (praktické činnosti)	Vyučující formuluje cíle cvičení, zadává praktické úlohy, motivuje studenty k jejich provádění, zabezpečuje podmínky pro jejich realizaci a během něj pomáhá studentům radou nebo dopomocí.	Prostřednictvím činnostního učení studenti/ky získávají předpoklad pro zvládnání strategie určité dovednosti.
Laboratorní praktika	Vyučující formuluje cíle praktik, zadává laboratorní úlohy, motivuje studenty k jejich provádění, zabezpečuje podmínky pro jejich realizaci a v průběhu praktik pomáhá studentům radou nebo dopomocí.	Studenti pracují v laboratoři individuálně nebo ve skupinách, experimentují, ověřují stanovené hypotézy apod.
Studijní praxe	Vyučující během studijní praxe podporují studenty při přípravě, vedení a/nebo reflexi praktických aktivit, zaujímají supervizní roli.	Studenti během studijní praxe realizují činnosti obvyklé v jejich budoucím povolání, na něž jsou připravováni. Činnosti mohou být v zájmu postupného učení výběrově vymezeny (student provádí jen část komplexních úkonů) nebo prováděny s dopomocí a pod supervizní kontrolou.
Klinická praxe pod dohledem	Vyučující během klinické praxe pod dohledem podporují studenty při přípravě, vedení a/nebo reflexi praktických aktivit, zaujímají supervizní roli a garantují korektnost postupů vůči klientům.	Studenti během klinické praxe pod dohledem realizují činnosti obvyklé v jejich budoucím povolání, na něž jsou připravováni. Činnosti jsou prováděny pod supervizní kontrolou a s případnou dopomocí a mohou být v zájmu postupného učení výběrově vymezeny (student provádí jen část komplexních úkonů).
Exkurze, soustředění, výuka v terénu	Řízená učební činnost studentů v autentickém prostředí.	Je chápána spíše jako jednorázová aktivita, s cílem umožnit studentům, aby si utvořili přesnější představy, získali zkušenost z přímého styku s poznávanou realitou a aplikovali vědecké koncepce a procesy. Bezprostřední kontakt je emocionálním zážitkem z poznání, umocňuje vztah k předmětu poznání, dotváří teoretické poznatky, podporuje tvořivé myšlení.
Výuka podporovaná multimédií	Vyučující využívá ve výuce multimédia systematicky a jako důležitý vzdělávací prostředek (nemá se jednat o okrajové nebo málo promyšlené využití).	Multimédia studentům/kám slouží systematicky jako důležitá opora jejich učebních činností.
E-learning	Vyučující připravuje pro studenty studijní opory zprostředkované informačními a komunikačními technologiemi. Tvorba e-learningových kurzů je náročná časově i metodicky. Slouží ke zkvalitnění organizace studia a vzdělávacího procesu.	Studenti/ky využívají studijní opory v prostředí informačních a komunikačních technologií. E-learning umožňuje respektovat individuální tempo studentů/tek, učení se uskutečňuje prostřednictvím samostudia. Studenti/ky mají neomezený přístup k informacím bez ohledu na místo a čas, věnují se přesně učivu, které potřebují.
Řešení problémů	Vyučující navozuje studentům/kám učební situace založené na problémových úlohách (s požadovanou úrovní náročnosti). „Problém“ je situace, kterou je třeba řešit s využitím heuristických strategií, možností k úspěšnému vyřešení bývá více. Vychází z heuristické metody (heuréka = objevil jsem, našel jsem), která je založena na objevování, předkládání problémů a na jejich následném tvořivém řešení.	Způsoby osvojování a fixace učiva, které podněcují učební strategie studentů/tek směřující ke kritickému myšlení. Studenti/ky by měli/y být schopni/y vyhodnotit tu nejefektivnější. Řešení problémů je heuristická činnost podněcující tvůrčí myšlení. Jedná se o silně motivační učební strategie.
Situační učení (vč. micro-teachingu)	Principem je nastolení modelové situace, kterou je třeba vyřešit, ačkoliv není dostatek potřebných vstupních informací. Cílem je nejen vytvářet a formulovat alternativy řešení, ale rovněž odhalení příčiny vzniklého problému.	Detailní analýza modelové situace (vyučující/m nebo skupinou studentů) s cílem poskytnout zpětnou vazbu pro zlepšování profesních dovedností.
Analyticko-kritická práce s textem	Vyučující zadává studentům učební úlohy založené na studiu textu, jeho kritické analýze a tvořivém přístupu k němu.	Diferencovaná a reflektovaná práce studentů/tek s informacemi, vidění faktů v souvislostech a využití všech úrovní logických myšlenkových postupů.

Demonstrace dovedností	Dovednost senzomotorická, intelektová, sociální je vyučující/m demonstrována za účelem podpory učení.	Studenti využívají demonstraci dovedností vyučující/m jako oporu pro realizaci a zlepšování vlastních dovedností.
Projektová výuka	Je založena na řešení určitého problému, bývá komplexní a dlouhodobější – umožňuje propojení teoretických poznatků s praktickou zkušeností a mívá široký dosah především do praxe.	Činnosti studentů/tek jsou založeny na řešení komplexního a dlouhodobějšího problému.
Skupinová výuka	Vyučující vede studenty k vytváření skupin pověřených učebními úlohami, které jsou shodné pro všechny skupiny nebo se vzájemně doplňují v návaznosti na cíle výuky. Tvorba skupin by měla sledovat konkrétní záměr vyučujícího. Hlediskem by měla být vyváženost skupin (kognitivní, dovednostní, komunikativní, prezentační apod.).	Studenti ve skupinách spolupracují, rozdělují si mezi sebou dílčí úlohy podřízené společnému cíli skupiny. Důležitým znakem skupinové výuky je interaktivita a spolupráce studentů v rámci konkrétního úkolu.
Kooperativní výuka	Výuka prostřednictvím kooperace zahrnuje: sdílení, spolupráci a podporu. Akcent je položen na sociální vazby a sociální učení, potlačuje vzájemnou soutěživost.	Spočívá ve spolupráci studentů/tek, kteří řeší problémovou (heuristickou) úlohu, která je chápána jako společná. Zdůrazněna je zodpovědnost každého člena. Oceňován je individuální přínos i přínos celé skupiny. Výsledky jedince podporují soudržnost celé skupiny a bezprostředně ovlivňují její hodnocení.
Skupinová konzultace	Vyučující při skupinové konzultaci spolupracuje s více než jedním studentem, zpravidla při řešení shodného nebo typově shodného dlouhodobého komplexního úkolu. Výhodou pro vyučující/ho je možnost získávat bohatší informace o průběhu studijních činností díky vzájemné komunikaci studentů.	Studenti/ky během konzultace komunikují s vyučující/m s cílem získat informace pro úspěšné plnění zadaného komplexního úkolu, řešit problémy a překonávat překážky, na které během své činnosti naráželi. Studenti při skupinové konzultaci mohou navzájem mezi sebou využívat poznatky a zkušenosti.
Samostudium	Samostudium se uskutečňuje v nepřítomnosti vyučujícího, který pouze kontroluje výsledky samostudia v předem určených/domluvených časových intervalech a podle zadaných pravidel.	V mimovýukovém prostředí studenti/ky pracují pomocí vlastní učební strategie, ověřují si míru porozumění dané věci. Samostudium může sloužit k osvojování nových poznatků nebo dovedností, k opakování, fixaci nebo procvičování učiva.
Samostatná práce studentů	Samostatná práce studentů probíhá za přítomnosti vyučující/ho, ale bez soustavné interakce s ním. Vyučující kontroluje výsledky samostatné práce v předem určených/domluvených časových intervalech a podle zadaných pravidel. Pomocí této metody lze i opakovat, fixovat nebo procvičovat učivo.	Ve výukovém prostředí může student pracovat pomocí vlastní učební strategie a ověřovat si míru porozumění učivu. Samostatné práce nemusí sloužit jen k osvojování nových poznatků nebo dovedností.
Prezentace práce studentů	Jedná se o výstupy produkčních metod (ruční práce, výrobek, vypěstovaná rostlina, psaní, kreslení, modelování, rýsování, hra na hudební nástroj, tělocvičný prvek, práce na pozemku aj.).	Výstupem mohou být výtvary fyzické povahy, výkony spojené s jemnou motorikou nebo pohybový prvek spojený s hrubou motorikou, výsledky řešení zadaného úkolu intelektuální povahy (např. výsledky řešení zadaného badatelského úkolu).
Individuální konzultace	Vyučující při individuální konzultaci spolupracuje s jedním studentem při řešení dlouhodobého komplexního úkolu.	Student/ka během konzultace komunikuje s vyučující/m s cílem získat informace pro úspěšné plnění zadaného komplexního úkolu, řešit problémy a překonávat překážky, na které během své činnosti narážel.
Diskuse	Důležitá je formulace cíle diskuse. Vnitřně lze rozlišit panelovou diskusi, řetězovou diskusi, diskusi na základě tezí či referátu nebo diskusní pavučinu.	Účastníci si navzájem vyměňují názory na dané téma, na základě svých znalostí pro svá tvrzení uvádějí argumenty, a tím společně nacházejí řešení daného problému.
Seminární práce (badatelské metody)	Vyučující vede studenty k identifikaci problému, k vytvoření hypotéz, k hledání způsobu bádání, k samostatné realizaci, k posouzení a zhodnocení hypotéz a konečně k formulaci závěrů.	Studenti/ky pod vedením vyučujícího samostatně realizují badatelské postupy, posoudí hypotézy a formuluje závěry. Mají možnost hledání a ověřování různých badatelských postupů.
Inscenační metody, hraní rolí	Principem inscenačních metod je navozování výukových inscenačních modelů (v podstatě čerpají z divadelních výstupů).	Předpokládá se následné aktivní zapojení studentů, kteří v simulovaných podmínkách hrají roli a spontánně improvizují. Cílem metody je mj. sociální učení.